

70 éves a Pestszentlőrinci Unitárius Templom

MEGHÍVÓ
A PESTSZENTLŐRINCI UNITÁRIUS LEÁNYEGYHÁZKÖZSÉG A PESTSZENT-
LŐRINCI ÁLLAMI LAKÓTELEPEN A
SZÉKELY HŐSÖK EMLÉKÉRE
TEMPLOMOT ÉPÍTTET.
TEMPLOMSZENTELÉSI ÜNNEPÉLYÜNKET
1936. JÚNIUS 7-ÉN D. E. 10 ÓRAKOR TARTJUK, melyre híveinket, barátainkat,
székely testvéreinket és az érdeklődőket szeretettel meghívja
az EGYHÁZKÖZSÉG KEBLI TANÁCSA.
Délben fél 2 órakor közös ebéd az állami lakótelepi Schaffer-vendéglőben.
Egy teríték ára 1.50 pengő, ital nélkül. Este 8 órakor tartjuk a templomunk mellé
épített Gyülekezeti Házunk felavatási ünnepélyét, másorral egybekötve.

Az ünnepély sorrendje :

1. Gyülekezeti ének: 199 I. sz. 214. I és III. sz.
2. Imádkozik: Pethő István helybéli lelkész.
3. Énekel: az Aranyostrácsi Székely Sándor vegyeskar.
4. Templomszentelési egyházi beszédet mond: Józán Miklós püspöki vikárius
5. Gyülekezeti ének Urvacsoorasztás előtt: 166 I. sz. Urvacsoorasztás alatt: 168.
6. Urvacsoorai imát és beszédet mond: Barabás István budapesti lelkész.
7. Az építkezés történetét ismerteti: Pethő István.
8. Üdvözlések, 9. Himnusz.

KÖZLEKEDÉS: Budapestről 42. és 50-es villamosokkal. Pestszentlőrinc Kemény Zsigmond utcáján.

MEGHÍVÓ
A PESTSZENTLŐRINCI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG AZ IDÉN ÜNNEPLI
TEMPLOMA FENNÁLLÁSÁNAK
70. évfordulóját.
Ezen alkalomból 2006. június 4-én, Pünkösöd vasárnapján istentiszteletet tartunk,
melyre híveinket, testvéreinket és az érdeklődőket szeretettel meghívjuk.
az *Egyházközség Kéblitanácsa*
Az istentisztelet után állófogadásra kerül sor.

Az ünnepély sorrendje:

1. Gyülekezeti ének: 199. I.sz.: 214. I. és III. sz.
2. Imádkozik: Szász Adrienne helybéli lelkész.
3. Ünnepi beszédet mond: Rázmány Csaba unitárius püspök.
4. Gyülekezeti ének Urvacsoorasztás előtt: 166. I. sz. Urvacsoorasztás alatt: 168.
5. Urvacsoorai imát és beszédet mond: Szász Adrienne helybéli lelkész.
6. „70 éves a Pestszentlőrinci Unitárius templom” – kiállítás megnyitása
Megnyitja: Elekes Botond főgondnok.
7. Üdvözlések 8. Himnusz.

KÖZLEKEDÉS: KÖBÁNYA KISPESTIG 3-as METRÓVAL, onnan piros 136-os busz 5. megállója.

2006. június 4-én, pünkösdvasárnap nagy esemény színhelye volt a Pestszentlőrinci Unitárius Templom. Már kora délelőtt szinte zsúfolásig megtelt a Havanna lakótelep hatalmas háztömbjei által körülvett apró, hangulatos kis lelki hajlék. A XX. század egyik legnagyobb világegése, azaz a múlt század első világháborúja után a trianoni területi átrendeződések következtében nagyon sok magyar volt kénytelen elmenekülni a szülőföldjéről a minket körülvevő államok területéről. Muszáj volt vallási, felekezeti hovatartozástól függetlenül elhagyniuk a szülőföldjüket és megismerni a nincstelenséget, a kisemmizettséget. Ebben az időszakban tömegesen menekültek az anyaországgá lett, területének 2/3 részét és lakosságának kb. egyharmadát (azaz kb. 5 millió embert) elvesztett Magyarországra. Ekkor sokan nem tudtak lakáshoz jutni, hanem szerte az országban, vagonokban és egyéb ideiglenes lakóhelyeken laktak. Alkalmi munka és a munkanélküliség keserű kenyere jutott a menekülteknek és nemcsak nekik. Pestszentlőrinc (akkori) nagyközség elöljárósága a menekültek segítségére tudott sietni úgy, hogy az 1916-ban létesített dr. Lopták és Társa Építészeti és Vasszerkezeti Gyára külön létesített, fallal körülvett lőszergyárat adta át a Népjóléti Minisztérium a menekülteknek, „Állami Telep” néven. Ez a telep a Havanna lakótelep építésének a kezdetéig, 1977-ig állt fenn. A sorsközösség és a lakók szorgalma, összefogása kedves kis várost alakított ki ebből a telepből. Az unitárius lelkészi munkát, istentiszteletek tartását, a hitoktatást a budapesti egyházközség lelkészei végezték. 1928-ban került Budapestre Erdélyből Pető István fiatal, tetterős lelkész. Munkaterületéhez az Állami Telep is hozzátartozott. Lelkesen látott hozzá a közösségépítéshez.

Pestszentlőrincen egy kultúrházzá, „előléptetett” barakképületben tartottak istentiszteleteket és gyülekezeti alkalmakat, de már ekkor felmerült egy saját templomépítés igénye is. Am csak 1800 pengő áll rendelkezésre a 19 000 pengős költség-előirányzatból. Így építési engedélyt nem adtak. Szerencsére a Belügyminisztérium egy 10x10 méteres barakképületet engedett át templom célra. Máté Géza építésmérnök ingyen készítette el az új templom terveit. Bontásból jutottak a templomépítők téglához. Ez 200 pengőjébe került a gyülekezetnek. A templomépítés ekkor már beindult és lelkes munkával elérte az unitárius közösség, hogy az 1935. október 3-i alapkövetélet után új lendülettel folytathatta tovább az építőmunkát. 1936. február 19-én volt az első istentisztelet a belül kész, de kívül még vakolatlan templomban. A munka azonban ekkor már nem állt meg, hanem óriási lendülettel folytatódott! 1936. április 16-án kezdődött meg a gyülekezeti ház és a tanácsterem építése, majd 1936. június 7-én szentelték fel a teljesen kész Pestszentlőrinci Unitárius Templomot.

Ennek a magasztos eseménynek, amely új fejezetet nyitott az unitarizmus XVIII. kerületi (pestszentlőrinci) történetében megünneplésére gyűltünk össze 2006. június 4-én. Az ünnepi istentiszteleten Szász Adrienne, a gyülekezet lelkésze mondott imát, majd Rázmány Csaba püspök úr tartott ünnepi beszédet. Az úrvacsorai imát és beszédet újfent Szász Adrienne lelkész úr tartotta. Az istentiszteletet követően a gyülekezeti teremben Elekes Botond, a Magyarországi Unitárius Egyház főgondnoka nyitotta meg a „70 éves a Pestszentlőrinci Unitárius Templom” című kiállítást.

A kiállítás a Magyarországi Unitárius Egyház Könyvtár és Levéltárának illetve a XVIII. kerületi Pedagógiai és Helytörténeti Gyűjtemény segítségével jött létre. A tárlat a gyülekezeti alkalmakat követően látogatható. A rendezvényen részt vett a pestszentlőrinci (Budapest XVII. kerületi) Polgármesteri Hivatal részé-

ról dr. Domaniczky Endre és dr. Bucsi Anikó egyházi ügyekért felelős referensek. Az ünnepi alkalmat állófogadás zárta, ahol lehetőség volt kötetlen beszélgetésre, emlékek felidézésére is. A Pestszentlőrinci Unitárius Templom elérhető a kőbánya-kispesti metró- és autóbussz-végállomástól és vasútállomástól a 136-os autóbussz gyorsjáratral az 5. megállóig utazva.

Pestszentlőrinc, 2006. június 4.

Halász István

Pünkösöd 2006. 06. 04. Textus: Ap Csel 2, 37/b. „Mit cselekedjünk, Atyámfiai férfiak?”

„Térjete meg és keresztelkedjete meg mindnyájan, és veszitek a Szentlélek ajándékát” – hangzott 2000 éve Pünkösöd ünnepén. Tüzes és lelkesítő beszédet mondott Péter és János. És ki hitte volna, hogy ez alkalommal az őket hallgató tömeg nem fordul ellenük, hanem velük együtt érez, velük lelkesedik, sőt megérti a Pünkösöd ünnepének és az akkor indult keresztény mozgalomnak legfőbb jellegzetességét, hogy cselekedniük kell a lelkesítő beszédek hallatán. És ekkor először felhangzik a vallásos lélek örök kérdése? „Mit cselekedjünk, atyámfiai férfiak?”

Pünkösöd jelentőségét sokan és sokféleképpen magyarázták. A két legfontosabbnak tartott jelentőségét az ünnepnek az ún. – Szentlélek kitöltését – és a keresztény egyház megalapításának tényét, sok egyházi beszéd méltatta az elmúlt 2000 év alatt. Csodálatos az a kép, amit annyiszor a Szentlélek kitöltéséről és a cselekvőkészségről megrajzoltak, és csodálatos az a tény, hogy az első pünkösöd alkalmával 3000-en keresztelkedtek meg, de mindez unitárius szempontból csupán csak „jelkép”. Jelképe a tanítványi lelkesedés magasra lángolásának, és egy olyan mozgalom az elindulásának, mely hamarosan világméretűvé nőtte ki magát.

Unitárius hitfelfogásunk szerint Pünkösödnek a jelentőségét az a cselekvőkészség képezi, mely az első Pünkösöd alkalmával a textusunkban elhangzott kérdésben jutott kifejezésre: „Mit cselekedjünk, atyámfiai férfiak?” Unitárius vallásunkat ez a cselekvőkészség kell, hogy áthassa és jellemezze. E pünkösödi

ünnep alkalmával erre a cselekvőkészségre hívom fel figyelmeteket, kedves testvéreim, hiszen Jézus is azt tanította nagyszerűen, hogy – nem minden, aki azt mondja Uram, Uram megy be a mennyeknek országába, hanem, aki cselekszi az én menyeyi Atyám akaratát” Ezen cselekvő unitárius kereszténységről kívánok elmélkedni ez ünnep alkalmával, amit e templom rövid történetével kívánok alátámasztani, ami a legjobb példa a cselekvő unitarizmusra, a pünkösödi lélek kitöltésére, és, ami nem más, mint amiért a mai napon itt ezen a szent helyen összegyűltünk, hogy ünnepet szenteljünk ennek a templomnak mely 70 évvel ezelőtt épült és a gyülekezetnek mely ugyanakkor alakult!

Aki templomot épít, az nemcsak Istennek, hanem önmagának épít házat. A templomépítés nem csupán a hithez, hanem a közösséghez való ragaszkodásnak, és a jövőbe vetett bizalomnak a szimbóluma. Az 1920. június 4-én aláírt Trianoni békeszerződés következtében, aminek pont a mai napon van a szomorú évfordulója, az utódállamok kisajátították hazánk kétharmadát és menekülésre kényszerítették a magyarság egy jelentős részét. A menekülteket, akik jöttek Erdélyből, Felvidékről és Délvidékről egyaránt, unitáriusok és más vallásúak, az akkori vezetés a régi lőszergyár területére telepített le az ún. állami lakótelepre, ahol annak felszámolásáig, 1977-ig éltek.

1928-ban egy fiatal hitoktató lelkészre, Pető Istvánra bízta Egyházunk a lakótelep lelki gondozását, aki profétai lélekkel összegyűjtötte a híveket és meg-

győzte őket, hogy a magyar ember bárhol telepedett le a földkerekségén első dolga az volt, hogy Istennek házat építsen. És az építkezés a kevés pénz ellenére elkezdődött. A közösség minden tagja pattanásig feszült odaadással, és valami leírhatatlan szent vágyódással napestig dolgozott, hálával mosolyogva minden helyére került téglára. A költségvetés tételeit így dolgozták le anyagi erejük színvonalára, miközben két templomot építettek. Egyet, mely helyet ad az imádságnak és a zsoltárnak, és egy gyülekezeti, közösségi helyiséget mely a templom falain kívül is egy-ségre fogja a híveket.

1935. október 3-án volt az alapkövetés, 1936. február 19-én az első istentisztelet a még vakolatlan templomban. Aztán 1936. június 17-én, felszentelik a teljesen kész templomot és a hozzáépített gyülekezeti termet. A gyülekezeti élet példaadó lett. Sajnos azonban a II. világháború eseményei, a bombázások, nagy törést okoztak az egyházi életben. 1949 nyarán a gyülekezet felavatja méltó ünnepléssel a Pető házaspár által adományozott harangot.

Volt még egy sajnálatos Trianonja a gyülekezetnek, amikor a híveket a Havanna lakótelep felépítésekor szétszórta Budapest egész területén. A pünkösdi lelkület íme meghozta a maga gyümölcsét, a

cselekvő unitarizmus felmérhetetlen értékeket teremtet. Pünkösdtől ünneplő gyülekezet! Kedves testvéreim. Gondolom, hogy ebből a példából megértettétek, hogy mit jelent a cselekvő kereszténység? Az első Pünkösd alkalmával megmozdult és fellángolt a tanítványokban és az őket hallgató sokaságban a lélek. Megmozdult fellángolt és kérdezett: „Mit cselekedjünk atyámfiai, férfiak?” És a tömeg válaszában, a megkeresztelkedésben benne rejtett a keresztény anyaszentegyház megalakulása. Bennetek, bennünk szokott e fellángolni a lélek? Ti szoktatok-e kérdezni: Mit cselekedjünk atyámfiai, férfiak, mint ahogyan azt nagyszerűen tették a lórinckiek? Gondolom, hogy mai beszédem után már értitek, hogy az egyházat és benne unitárius anyaszentegyházunkat a Lélek hozta létre és annak cselekvő készsége tartja fenn.

Hallgassatok hát lelketek szavára, kövessétek annak tanácsát mely isteni eredetű, és meglátsátok, hogy vallásos hiteteket sugárzó jó cselekedeteitek nyomán, szebbé, ragyogóbbá lesz ez a sokszor sáros, poros, szmogos, szürke föld, s benne igazán emberré tud majd lenni az ember, ebben a nagy embertelenségben! Amen!

Rázmány Csaba püspök

A menekülés és az otthonratalálás templomainak ünnepei

*„Én csak kis fatornyú templom vagyok,
Nem csücsüves dóm, égbeszökkenő,
A szellemóriások fénye rám ragyog,
De szikra szunnyad bennem is: Erő.*

*S bár irigykedve holtig bámulom
A dómok súlyos, drága titkait,
Az én szívem is álmok temploma,
És Isten minden templomban lakik.”*

(Reményik Sándor: Templomok)

Túrmezei Erzsébet, jeles protestáns vallásos költőnk úgy fogalmaz egyik versében, hogy a templom otthona, amelynek ajtaján belépve mindig hazaér. Mestersége műhelyének is nevezi Isten hajlékát, mely templommá formálja életünket, régi emberből új emberré tesz. Ilyen templomaik vannak itt e kis hazában unitárius egyházunk híveinek is. Ezek közül kettő, a pestszentlőrinci és a kocsordi (az északkeleti határszélén) jeles ünnepet ültek június 4-én és május 27-én.

Az 1920. június 4-én aláírt, a nagyhatalmak által ránk erőszakolt és az utódállamok által kierőszakolt embertelen ország- és magyarságcsontító trianoni diktátum után az elrabolt országrészekből sokan az Anyaországba menekültek és itt leltek otthonra. Vagonlakás, alkalmi munkák, munkanélküliség, szétszakadt családok, elveszített szülőföld, kirekesztés, megannyi ok a fájdalomra és kétségbeesésre. De a székelyudvarhelyi, az Anyaországban nem ismert költő, Tompa László megfogalmazta, hogy baj közt edződik a székely. És az unitárius székelyek (többnyire székelyek, sok más jóérzésű ember támogatásával) minden fájdalomk enyhítésére felépítik erdélyi stílusban a pestszentlőrinci templomot, és 1936 júniusában fel is szentelik az egy Isten tiszteletére. Ez a templom ünnepelte építésének 70. évfordulóját Pünkösdtől ünnepén és a gyászos fájdalom-diktátum (nem békediktátum, mert azóta sincs béke a lelkekben!) 86. évfordulóján. A Szervét Mihály tér 1. szám alatti templom a kerület ékessége, hiába építette körül a szocreál a szegyeteljes Kádár–Castro Havan-

na-telep nevet viselő betonkolosszusokkal. Az ünnepi istentiszteleten az évfordulós megemlékező igehirdetést Rázmány Csaba püspök tartotta, visszatekintő beszédet mondott, különös hangsúllyal a magyar nemzet tragédiáját kiemelve, Elekes Botond főgondnok. A gyülekezet szép ünnepi rendezvénye arról tanúskodik, hogy „nem fajult el még a székely vér, / minden cseppje drága gyöngyöt ér!”

A kocsordi gyülekezet és temploma egy másfajta hazatalálásról szól. Egy másik keresztény felekezet kiszakadt része döntött úgy, hogy unitárius felfogás szerint kívánja élni hitéletét. Az erdélyi születésű, a világon egyedüli magyar alapítású egyház hitelvei szerint szerveződő közösség 1938-ban építette fel e tájakon is, de az Anyaországban is szinte egyedülálló templomát. Kazettás mennyezetével (amit első lelkésze Kereki Gábor festett!), sajátos népi stílusával nagyon sok látogatót vonz, szinte minden székely jegyget hordoz magán. (Dr. Kovács Lajos egykori erdélyi püspök fogalmazta meg, amit már minden székely tudott és vallott, hogy az unitárius vallás „székely vallás”!) A templomot és a mellette lévő paplakot. Dr. Szenté László sepsiszentgyörgyi unitárius műépítész tervezte. Kereki Gábor mellett más lelkészek is beleépítették Erdélyből hozott lelkiségüket. Egy elnyert pályázat eredményeként megújult a templom, a paplak és környéke, változtatás nélkül. Az újjáavató istentiszteleten, május 27-én, amelyre kiszállt az Egyházi Képviselő Tanács jubiláló ülése is, megtelt a templom. Az ünnepi igehirdetést Rázmány Csaba püspök tartotta, az imádság Balázi László püspökhelyettes-főjegyző ajkáról hangzott el. Emlékeztető és eszméltető beszédet tartott Elekes Botond főgondnok. A mátészalkai énekesek és helybeliek műsorszámait emelték az ünnep áhítatát.

E tavaszi és nyárelői ünnepeink is arról tanúskodnak, hogy mindenek ellenére „vagyunk és akarunk lenni!”, mert nélkülünk a nemzet története is csonka, mint maga az Anyaország!

Balázi László püspökhelyettes
egyházi főjegyző